

SPASITELJI SVIJETA

Tragedija iz asirskobabilonskih vremena u četiri čina.

Napisao:

dr. Kosta Premužić.

Prizor četvrti.

Nabu-Malik, zatim Ilušu-Ibin.

Nabu-Malik: (vraća se iz svetišta) Ja bih dakle mogao postati veliki svećenik. Nu bilo bi nezgodno, da me postave Senaherib i nagir-ekali velikim svećenikom, jer su oni u sebi zabacili bogove, a kad čovjek zabaci boga, uništi u sebi čovjeka. Uostalom će Senaherib svakako postati kralj, a onda je bolje, da smo u prijateljstvu. Ako budem nebeske znakove tumačio po njegovoj volji, spast ću narod od raznih nesreća i bune.

Ilušu-Ibin: (dolazi iz svetišta) Kupio sam nekoliko kraljevih robova i žrtvovao čistu golubicu za sretan kup. Gdje je nagir-ekali, da mi kaže, kada će kralj primiti ljude, koji će tumačiti, kako bi se svijet mogao spasti od nezadovoljstva. I ja kanim govoriti.

Nabu-Malik: Što kaniš ti kralju preporučiti?

Ilušu-Ibin: Proglašenje potpune slobode trgovanja. Pomisli, kako bih ja i kako bi svi drugi ljudi sretni bili, kad bismo mogli kupiti svakoga dužnika s njegovom djecom. Trgovina bi bila sasvim sigurna.

Nabu-Malik: Broj robova bi silno narastao, jer ima malo ljudi, koji nemaju dugova.

Ilušu-Ibin: Naši svećenici tvrde, da rob može biti sretniji i zadovoljniji od običnih slobodnih ljudi.

Nabu-Malik: Ja svejedno ne bih htio biti rob. Veseli me, što sam se izdigao nad obične ljude kao i ti. Kažu, da si jedan od najbogatijih Asiraca.

Ilušu-Ibin: To još nije ništa prema onom, što bih ja postigao, kad bi se dopustila potpuna sloboda u trgovini.

Nabu-Malik: Kralj Šarukin je ne će nikada dopustiti. Senaherib bi to mogao učiniti, kad bi postao kralj.

Ilušu-Ibin: To je teško čekati.

Nabu-Malik: Ja mislim, da bi se i narod pobunio.

Ilušu-Ibin: Za narod lako. Treba mu obećati sve moguće i nemoguće, i narod odmah snosi dalje svoju bijedu. Ko ostane nemiran, mora biti proglašen buntovnikom i kažnjen. Ja bih znao narod lako zadovoljiti.

Nabu-Malik: Onda govori sa Senaheribom.

Ilušu-Ibin: I sa Bizizanom. I ona će danas govoriti pred kraljem.

Nabu-Malik: ... čini mi se samo zato, jer se je prijavila još jedna žena.

Ilušu-Ibin: Koja žena?

Nabu-Malik: Udovica Iltanija. Poznaš li je?

Ilušu-Ibin: To je vrlo čudna žena.

Nabu-Malik: Zašto?

Ilušu-Ibin: Jer ne živi kao drugi ljudi. Vrlo je bogata, a sav svoj prihod daje siromasima i bolesnicima, mjesto da uživa. Radi cijeli dan. Lijepa je kao jabuka, a ne će da se udaje. Njezin muž je bio časnik u našoj vojsci. Kod brda Karmel bio je teško ranjen, a čim je Iltanija za njegovu nesreću saznala, došla je u pratnji svoга roba s jednom karavanom, da ga dvori. Na brdu Karmelu upoznala je neke čudne ljude, koji su besplatno njegovali njezinog muža. Čini mi se, da je Iltanija pristala uz njihovu nauku.

Nabu-Malik: Šta naučavaju ti ljudi?

Ilušu-Ibin: Oni se smatraju sinovima nekog židovskog proroka Ilije. Vjeruju samo u jednog Boga i vele, da je njihov Bog svemoćan, vrlo strog ali pravedan. Svijet i ljude je stvorio iz svoje božanske ljubavi, a kazni nesamo svakog čovjeka nego i cijele narode, pače i države, ako se ogriješe o njegovu ljubav. Oni hoće da vrate Bogu ljubav za ljubav, odriču se uživanja, čine svakom dobro s riječima: neka nam naš Bog plati. Tamošnji ih narod voli i cijeni. Pričaju, da je tamo tako živio prije sto i pedeset godina i prorok Ilija. Ni jedan od njih nije oženjen, a međusobno se smatraju braćom.

Nabu-Malik: Šta žrtvuju svojem Bogu?

Ilušu-Ibin: Sve osim ljudi. Uvijek mole svojega Boga, da im pošalje kralja, koji će biti kralj nad drugim kraljevima. Meni se čini, da su to najgori ljudi, jer ne će da budu kao mi ostali.

Nabu-Malik: Svašta ima na tom svijetu. Idem u svetište pregledati žrtve.

Ilušu-Ibin: Ja ću u predvorju čekati kraljev poziv. (Odlaze)

Prizor peti.

Senaherib, zatim Bizizana.

Senaherib: (vraća se iz očevih odaja) Kako može jedan asirski kralj ovako ludo i osamljeno živjeti! Mogao bi imati tisuće žena, robova, činovnika, pjevača, plesačica i svega, što mu srce zaželi. Živi

kao siromah. Ne priređuje ni gozbâ ni lovova ni utrka. Vina se kvare u podrumima. Zato je nezadovoljan. Zašto ne preda sve to meni? Zapravo je nagir-ekali kralj, jer on zgrće većinu kraljevskih prihoda sebi. Nisam vidio veće lakomice.

Bizizana: (ulazi u svečanom odijelu) Senaheribe, sve moje! Čula sam kraljev nalog i došla sam, da mu kažem, da sam ja potpuno zadovoljna, kad vidim tebe, Senaheribe, srce moje.

Senaherib: Dok on traži zadovoljstvo, nezadovoljstvo raste. Nešto bi trebalo učiniti, da ne dođe do iznenađenja. Bojim se, da ću ostati bez prijestolja: Sve ja znam. Treba maknuti turtana i sukala.

Senaherib: Nemoguće!

Bizizana: Sve je moguće. Vidjet ćeš.

Senaherib: Ne govori više o tom. Dolaze.

Prizor šesti.

Ulaze nagir-ekali, sukalu, turtanu, abamati s pločom i pisaljkom. Iti-Usati, Nakaru, Ilušu-Ibin, Iltanija u pratnji roba. Robovi se stavljaju iza svojih gospodarica. Muškarci stoje na jednoj, ženske na drugoj strani. Nabu-Malik dolazi kasnije iz svetišta.

Nagir-ekali: (nakon pozdrava) Sukalu amo, pokraj sukala turtanu, dalje ostali po starosti. Žene na drugu stranu. Abamati pred prijestolje. Idemo po kralja. (Odlazi sa Senaheribom)

Bizizana: (robu) Dobro zapamti, što će se govoriti.

Rob: Sve ću zapamtiti, srce moje. Ako treba, i poginut ću za tebe. Ti si mi sve.

Bizizana: Budi oprezan. Šuti.

Abamati: Kralj dolazi! (Svi padaju nice)

Prizor sedmi.

Prijašnji i kralj s pratnjom, Senaherib i Nagir-ekali, Šarukin ide na prijestolje, sjedne i digne ruku. Svi ustaju. Abamati sjeda na podnožje prijestolja i piše govore.

Sukalu: Kralju i gospodaru naš! Izvršio sam nalog. Tako mi boga sunca Šamaša proglasio sam, da kralj naš i gospodar zove svakoga, koji misli, da zna, kako bi se mogao spasti svijet od nezadovoljstva. Proglasio sam nadalje po tvojem nalogu, da niko ne će nikada nikom odgovarati za svoje riječi, koje danas izgovori ovdje pred tvojim kraljevskim licem. Javili su se: Iti-Usati, asirski građanin (pada nice), Ilušu-Ibin, trgovac robova (pada nice), Babilonac Nakaru (pada nice), Bizizana, žena tvoga kraljevskog sina (pada nice) i Iltanija, udovica i asirska građanka.

Šarukin: Neka govori najstariji (svi se dižu)

Iti-Usati: Kralju i gospodaru naš! Bogovi se dive tvojoj moći, a ljudi golemim gorama, morima, oranicama i šumama, gradovima i kulama, koje si osvojio, sjajnim hramovima, palačama i prokopima, koje si saziđao.

Sukalu: Velik je naš kralj! (Svi potvrđuju)

Iti-Usati: Svagdje žive tvoji narodi upirući oči u tvoj sjaj, ali pogledaj, kralju, svojim bistrim okom narode i odmah ćeš vidjeti razlog nezadovoljstvu. Na svim putevima posrću kažnjenici s izbodenim očima, iščupanim jezikom, odrezanim usnicama, nosom i ušima. Za male pogreške se ljudima sijeku ruke i noge. Pred gradskim vratima ima uvijek lješina, koje njiše vjetar. Po trgovima, vinogradima, vrtovima i cestama istaknute su na dugačkim kolcima lubanje nekadašnjih ljudi. Na gradskim zidinama se suše ljudske kože.

Sukalu: Bez kaznenih zakona nema države. Bogovima i kralju treba dati zadovoljštinu za počinjene grijeha i opacine.

Iti-Usati: Na trgovima i javnim mjestima izloženi su zarobljeni velikaši u krletkama. Vrat im šteže pasji ovratnik. Mnogi su privezani na stup konopcem, koji su im provukli kroz obraze. Često moraju jesti i spavati zajedno s psima i svinjama. Izvršitelji kazne tuku osuđenike, dok im ne prebiju sve kosti, kuhaju ih u vrelom ulju, nabadaju ih na kolac, ili im svlače živima kožu. Njihovim mesom hrane pticurine, ribe i druge životinje.

Nabu-Malik: Sve se to radi po božanskim zakonima.

Iti-Usati: U tamnicama su saziđane peći za spaljivanje i blagovaonice lavova i tigrova. Osim vojnika ima više bijednih, izmučenih, izgladnelih, grbavih i hromih, nego zdravih i čitavih asirskih građana. Sve se kažnjava pored globe još i teškim tjelesnim kaznama i smrću. Može li kraj takovih prilika vladati zadovoljstvo?

Sudovi sude po ugledu tužioca, a ne po krivnji osuđenoga.

Turianu: Ne potvaraj sudove.

Šarukin: Danas je slobodno ovdje sve govoriti.

Iti-Usati: Hvala, kralju i gospodaru naš! Kod nas se kažnjavaju u ratu oni ljudi, za koje se zna, da su nevini. Za kralja Asurbani-pala stoji pisano da je poklao sve građane osvojenog grada. Momke i djevojke je posebno spalio u velikoj peći. Koliko puta se je to odonda dogodilo? Od odrezanih glava prave se piramide, a na gradskim zidinama priređuju se pticama gozbe od mrtvih ljudi. Koliko puta su sinovi morali razbijati suhe kosti svoga oca, dok ih nije vjetar raznio? Sjeti se, kralju i gospodaru naš, kako teško nose zarobljenici poslije rata na leđima glave svojih rođaka i prijatelja. Gotovo svi su nevini i trpe posljedice pogrešaka svoga kneza. To još nije sve.

Sukalu: Ovaj ne će prestati.

Iti-Usati: Danas žive oni, koji imaju, od onih, koji nemaju. Livade, vinogradi, oranice, pašnjaci i šume su podijeljeni hramovima i bogatašima. Od čega da onda narod živi? I ono malo, što si

priskrbimo, oduzima nam se za svašta. Seljak ne smije seliti. Građani padaju redom u ropstvo za lihvarske kamate i zarade bogataša. Dugovi nastaju većinom radi hrane, a jesti se mora. Može li dakle narod biti sretan? Može li biti zadovoljan?

Ukini, kralju, tjelesne kazne, dopusti jednaku obranu, zajamči ličnu slobodu i nepovredivost vlasništva, zabrani lihvu i odredi, da se hranimo s plodovima, koje nam bogovi dadnu na našoj zemlji (pada nice).

Nabu-Malik: Ovaj čovjek je pun demona.

Šarukin: Neka govori Ilišu-Ibin.

Ilišu-Ibin: (pada nice, ustaje zajedno sa Iti-Usatijem): Kralju i gospodaru naš! Ja sam trgovac robljem. Sa svojim karavanama sam nekoliko puta obišao cijelu tvoju kraljevinu. Poznam sve tvoje narode i govore razne jezike.

Ljudi žive od privrede svoje i svojih djedova. Gdje nema privrede, vlada siromaštvo i nezadovoljstvo. Privreda je temelj napretka za svaki narod, a trgovina je podloga privrede. Ako čovjek nema čvrste podloge za svoju privredu i napredak, sličan je lavu u vodi, ribi u pijesku, zmiji u zraku, orlu u šikari. Za trgovinu je potrebna sloboda kretanja i zaduživanja svakog građana; jednom riječju: potrebna je narodu sloboda trgovanja. Narod, koji bi dobio takovu slobodu, mora postati zadovoljan (pada nice).

Šarukin: Neka govori Nakaru.

Nakaru: (pada nice, ustaje zajedno s Ilišu-Ibinom): Kralju naš i gospodaru! Dva jednaka svijeta nisu nikada sasvim jednaka. Uvijek postoji među njima barem nekakova razlika. Na svijetu ne postoje dvije jednake stvari. Tako je i kod ljudi. Tjelesne i duševne sposobnosti su vrlo različite. Često se dogodi, da junak rodi kukavicu, kukavica junaka. Jedni ljudi rade rukama, drugi duhom. Ima i ljudi, koji su znali upravljati sa stotinu naroda, dok drugi nisu znali upravljati ni sa samima sobom. Neki mogu naučiti sto jezika, drugi niti jednoga.

Kod nas se prelazi preko toga. U glavnom postaje sin ono, što mu je bio otac, jer ne smije postati, što želi da postane. To je prvi razlog nezadovoljstvu.

Nabu-Malik: Tako su bogovi odredili. Otac tkalac — sin tkalac; otac trgovac — sin trgovac; otac svećenik — sin svećenik; otac kralj — sin kralj.

Nakaru: Drugi razlog nezadovoljstvu je prisilna šutnja. Kod nas se smije govoriti samo ono, što zakoni dopuštaju. Svi znamo, da u čovjeku može živjeti kadkad bolja misao nego je u zakonu izražena. Osim toga smiju neki ljudi govoriti o stvarima, o kojima je drugima zabranjeno i misliti. Ako dopustiš dakle, kralju i gospodaru naš, da si svaki čovjek smije odgojiti svoju duševnu i čudorednu osobnost po svojoj volji, bit će svi zadovoljni. (pada nice).

Nabu-Malik: Onda bi ljudi srušili sve božanske i ljudske zakone.

Šarukin: Neka govori Bizizana!

Bizizana: (pada nice, ustaje sa Nakaruom): Kralju i gospodaru naš!

Muž i žena su i u tijelu i u duhu dva sasvim različita čovjeka. Jednaka nam je samo svrha. Osobito su različite naše potrebe i sposobnosti. Ukoliko su ipak jednake, razlikuju se u mjeri i u načinu, kojim se služimo. Žene imaju mnoge sposobnosti, kojih muševci nemaju i obratno. Ima pače i čistih muških i ženskih pojmova, koje si međusobno pozajmljujemo. Žene nisu i ne će nikada sastaviti vojsku od žena. Vojska je muški pojam, tvorevina muškaraca, kojom se znaju i žene poslužiti. Ženi je manje više svejedno, kojemu narodu rada podmladak. Muž zahtijeva, da njegova djeca pripadaju njegovom narodu. Naprotiv je ženski pojam, ženska osebina nerotkinja. Muševci često izrabljuju...

Šarukin: Dosta je! Neka govori Iltanija (obe padaju nice).

Iltanija: (Obe ustaju, kad kralj digne ruku): Kralju i gospodaru naš! Tvoje kraljevstvo je kolijevka prvoga ljudskog tijela i prvog ljudskog duha, kolijevka čovječanstva, njegovog znanja i vjerovanja, njegovog zadovoljstva i nezadovoljstva. Iz tvog kraljevstva se razgranio ljudski rod kao bršljan po cijelom svijetu ponesavši sa sobom znakove svojih roditelja: tijelo — zemlju i duh, koji ostavlja tijelo. Potomci prvih ljudi raznijeli su sa svojim tijelom prah svoje prve domovine po cijeloj zemlji, a s duhom pisma Stvoritelja pisana svakom čovjeku.

Da odgovorim na tvoje pitanje, kralju i gospodaru moj, moram opetovati riječi tih Božjih pisama i pokazati pečat, koji je Stvoritelj utisnuo u srce svih ljudi.

Sukalu: Ova žena lijepo govori.

Iltanija: Prvo pismo počima riječima, da postoji samo jedna Istina, jer dvije oprečne Istine ne mogu postojati. Sve istine su samo jedna istina. Bog je istina, i zato postoji samo jedan Bog.

Nabu-Malik: Šta govori ova žena?

Iltanija: Iza prve riječi, da je Bog Istina, slijedi druga riječ, da je Istina neprolazna. Što je jedamput istina, bit će uvijek istina. Istinu ne može ništa srušiti. Istina je dakle vječna i svemoćna. Zato je Bog svemoćni gospodar neba i zemlje i svega, što se nalazi na njima i izvan njih. Mi pak ljudi k tome znamo, da smo ovisni o Bogu — Istini.

Šarukin: Bilo bi strašno, kad bi laž bila gospodar neba i zemlje, i kad bismo mi ljudi bili ovisni o laži.

Iltanija: Još strašnije je, kad se čovjek protivi Istini, svemoćnom Bogu; on je onda u službi laži. Tada progovara u duši drugo Božje pismo samo.

Sukalu: Ti misliš na savjest.

Iltanija: Da, ali ne mislim samo na glas savjesti, nego i na glas, koji nam stalno dovikuje u našoj duši: slušaj Boga — Istinu, jer te on ljubi. On je milosrđe, ali i pravednost. On ravna svijetom, nagrađuje i kažnjava. Ne boj se istinitog Boga, jer je on čisto dobro. U Bogu ne može biti zla, jer onda Bog ne bio Bog. Sve je

dakle dobro, što dolazi od Boga. Na svijetu je dakle moglo biti samo zadovoljstvo, dok su u srcu ljudi vladali samo istina i njezina volja.

Šarukin: Razumijem. Istina je vrelo zadovoljstva.

Iltanija: Ispravno si rekao, kralju i gospodaru moj! Čim čovjek suprotivi svoju volju volji Istine, pošao je putem laži, jer trećega puta nema. Šta se dogodilo? Ono, što se je moralo dogoditi: Laž i istina ne mogu nikad zajedno. Čovjek je ostao sam, jer je ostavio Istinu, a laž ga je prevarila. Oko čovjeka se pokazala lijepa, ali i strašna priroda. Čovjek je u taj čas oćutio, da mu je kolijevka postala tvrda i neravna, zabolio ga je gubitak Istine, zaplakao je i ugledao suzu. Postidio se je i oćutio krv, vrućinu, zimu, strah i tjeskobu. Došlo je nezadovoljstvo... Rukama se počeo boriti proti prirodi, duhom proti nezadovoljstvu misleći, da ga može svojim umom pretvoriti u zadovoljstvo. Prvom, drugom i nijednom čovjeku to nije uspjelo. Svi su ljudi do danas tražili svojim razumom zadovoljstvo, a gotovo svi su se udaljivali sve više od njega.

Šarukin: Reci nam, zašto? Ja vidim na tebi, da znaš razlog.

Iltanija: Kralju i gospodaru moj, odmah ću ti odgovoriti. Mi ljudi nismo svemogućí kao Bog, zato i ćutimo ovisnost od Onoga, koji sve zna i može. Kad njega ostavimo, sili nas ćuvstvo ovisnosti, da si nađemo, zamislimo ili stvorimo drugo više biće mjesto Istine. Razumljivo je, da je s početka čovjek mislio na samo jedno takovo biće, ali kad je vidio, da ima raznih nevidljivih sila, počela je ljudska mašta raditi i stvarati jednoga boga za drugim. Čovjek si može više biće predstaviti samo kao osobu, jer bi drukčije to biće bilo niže od čovjeka. Zato je pridavao novim bogovima, razna osobna svojstva. Dok laž nije čovjeku duh sasvim potamnila, postajale su samo nevidljive prirodne sile bogovima. Čovjek je mislio, da su one duhovi. Kasnije je čovjek sve više i više sebe varao. Pojam o Bogu prenio je na vidljive stvari u prirodi. Posljedice se uvijek povećavaju.

Nabu-Malik: Zar u prirodi nema božanstava?

Iltanija: Nema. Priroda se oćituje kao nositeljica blagoslova, stvarateljica, majka svega života, ili kao strašna razorna sila svega, što je rodila. Je li to svojstvo božanstva i vječnosti?

Nabu-Malik: Strašno! Strašno!

Šarukin: Šuti, ne prekidaj! Ova žena pametno govori!

Iltanija: Sad dolazi još strašnije. Kad je čovjek napustio Istinu, počeo je štovati prirodu. Svak vidi, da čovjek štujući prirodu pada sve niže i niže, jer kad priroda postane bog, nastaje uživanje prirode bogoslužjem. Iz štovanja prirode kao boga potiču likovi sastavljeni od ljudi i životinja, tjelesa izmišljenih bogova s mnogo udova, kipovi i slike, koje tobože sadržavaju moć boga sunca, mjeseca, oluje, munje i drugih prirodnih sila. Odatle potiče dioba bogova na životinjske spolove. Svemu tomu pridaju se i svojstva ljubavi, hrabrosti, pravednosti i drugih božanskih vrli-
na.

Nabu-Malik: Ja više ne mogu ovo slušati.

Šarukin: Dobro će biti, ako i Ti jedamput čuješ istinu. Poslije Iltanije možeš ti govoriti. Iltanijo, nastavi!

Iltanija: Vrelo svega toga je laž, koja se množi kao jato nesnosnih muha. Zato imamo danas na svijetu kod svih naroda stotine i tisuće raznih bogova, božica, polubogova, polubožica, dobnih i zlih duhova, igigija, anunakija, demoni svake vrsti. Cijela priroda je postala u očima djece laži svijetom duhova i strašila. Čovjek misli, da je na sve strane opkoljen pogibeljima i neprijateljima, a opkoljen je zapravo samim lažima. Dok su u jednu ruku u čast prirodi kao nositeljici blagoslova prisiljene djevojke žrtvovati svoju nevinost, moraju u drugu ruku majke u čast prirodi uništavateljici slušati lelek svoje djece, koju bacaju kao žrtve sa pećina ili prže u usijanim žvaljama feničkih bogova. Sve to prati veselje i glazba sastavljena od tisuća glazbenika i pjevačica, bezbrojnih plesača i plesačica.

Nabu-Malik: Kakav bog, takove i žrtve njemu.

Iltanija: Tako je! Priroda je sluga čovjeku, a čovjek je diže na božansko prijestolje. Čovjek vara sam sebe. To su posljedice laži. Kako daleko će zbog toga rod ljudski padati!

Šarukin: Po čemu ti najlakše raspoznaješ istinu, a po čemu laž?

Iltanija: Istina se pozna po milosrđu, ljubavi, iskrenosti, čistoći i ostalim krepostima. Laž podiže nad krepost varave naslade, a nad Istinu tobožnja ljudska prava: razne slobode, osvetu, bludnost, oholost, zavist, mržnju, nevjeru i kletvu. Što bude čovječanstvo dulje živjelo, izmišljat će uvijek nova prava i potrebe. Stara prava i stare potrebe će redom propadati. A tako je i s dužnostima. Istina je sa svojim krepostima bila, ostala i ostat će uvijek ista, jednaka.

Kralju i gospodaru moj! U tvojem kraljevstvu je danas stječište svakog zemaljskog dobra i bogatstva, najljepših ljudi i najsladnjih plodova, najljepšeg cvijeća i najdivnijih životinja. Sve to služi laži, jer ovdje ubija brat brata, sin oca, žena vara muža, majka prodaje kćer za svoje nakite, čovjek prodaje čovjeka i njegovo imanje, pače i za kamate. Sve hoće da uživa. Mjesto međusobne ljubavi imamo međusobnu laž. Vjernosti nema. Uza sve to traže se bezgrješne i čiste žrtve, djeca, jaganci, golubice; traže se bezgrješni svećenici i svećenice za prikazivanje žrtava. To nam je ostalo odonda, kad su se ljudi klanjali čistoj Istini. To je onaj biljeg, Božji pečat na Božjim pismima, koja nosi svaki čovjek u svojoj duši.

Senaherib: Ti bi htjela, da svi ljudi budu čisti svećenici i svećenice.

Iltanija: Nemoj me krivo razumjeti, kraljev sine. Svaki čovjek ima u svom srcu žrtvenik, na kojem su barem zapretane: Istina, ljubav, milosrđe, skromnost, čistoća i iskrenost. Od vremena do vremena iskoči po koja iskra s tog žrtvenika u dušu čovjeka, rasvijetli je i ugasi, ako padne na oholost, bludnost, nevjeru.

zavist, mržnju. Ako padne na neokaljano mjesto ili na pokajanje — razbukti se veliki plamen, koji daje čovjeku pravi ponos i istinito zadovoljstvo. Čovjek, koji taj plamen čuva, koji ga hrani — čisti je svećenik svoje duše.

Senaherib: (prezirno) Ti si pjesnikinja, koja mašta.

Iltanija: Nisam. Rekla sam ti, da Istine ne može ništa srušiti. Nju je štvalo svako koljeno, i uvijek je bilo ljudi, koji su je propovijedali, i ja je propovijedam.

Ilušu-Ibin: To je jalov posao.

Iltanija: Nije, jer je Bog pravedan i zato ne ostaje dužan. Priznam, da je taj posao težak, jer sastoji u samozataji i odricanju, ali je sladak onome, koji bježi od laži. Daje mu zadovoljstvo, koje se ni s čim ne može porediti. Zato imaju čiste i nesebične žrtve istini u očima laži obilježje neplodnosti. Ne treba, da se svi ljudi odreknu svijeta, ali neka se barem na žrtveniku njihovog srca diže prema Bogu miris krjeposti.

Šarukin: Jeste li čuli velikaši i građani asirski?

Iltanija: Laž se ne žaca nikakovih sredstava, da to spriječi i odmah stavlja na čovjeka neizmjerne velike zahtjeve. Ponajprije traži, da joj čovjek žrtvuje sama sebe. Redovito uspijeva, jer čovjek na koncu konca vjeruje sam svojim lažima. Laž postizava nadalje uspjehe obećanjima, jer zna, da je čovjek pomaman za nadama. U prvom redu obećava mu zadovoljstvo, a daje neugodnosti i nesreće. Kad ne bi tako činila, ne bi bila laž. Bila bi Istina! Čim joj se čovjek žrtvovao, počinje se igrati s njim kao zla i pokvarena majka sa svojom djecom: dobacuje im sumnje o postanku, životu i svrsi čovjeka, o njegovoj budućnosti, pjeva rugalice Istini, tuži se na nepravde, vapi za osvetom, uživa u svađi, prevaru naziva spretnošću, sposobnošću i znanjem, potvara i kleveće svakoga, za koga misli, da bi joj mogao uspjeh pokvariti. Kad je djecu u tom uvježbala, dolaze na red bludnost, u nebrojenim oblicima i na nebrojene načine. To najbolje pokazuje i svjedoči, kralju i gospodaru naš, današnje stanje u tvojoj državi.

Sukašu: Nisam nikada čuo ovako dobro govoriti.

Iltanija: Danas je svijet tako zapao u laži, da jednostavno ne će više Istine. Svijet pače uništava onoga, koji žigoše laž. Zato je laž postavila nebrojene vidljive i nevidljive stražarnice, u kojima vrši službu njezina vojska dan i noć. Vojsku je sastavila od svih struka: od učenjaka, trgovaca, umjetnika, obrtnika, radnika, seljaka, robova, siromaha, muževa i žena. U prvom se redu služi majkama, da odvrati djecu od Istine. U svakoj struci se brine za podmladak na razne načine. Osobito učiteljima i učenjacima hraneći ljude uvijek istim varkama, kojima daje lijepa imena: napredak čovječanstva, napredne misli, savremene potrebe, duh vremena, plodovi znanosti i umjetnosti, građansko poštenje, građanske kreposti. Kad se pak uglavi njezina novotarija kao tisuću puta propala laž, onda ona svijesno, s podsmijehom odgovori: Nema ništa nova pod kapom nebeskom.

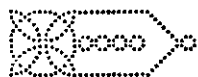
Šarukin: Na ovo mi odgovori, Nabu-Malik.

Iltanija: Zatim opet nesmetano propovijeda vojska laži, da je laž dopuštena u trgovini, politici, nuždi, obrani, da je pače nužna i neizbježiva radi pristojnosti u društvu. Sa ženama se nažalost dobri odnošaji stvaraju samo pomoću laskanja, tobožnjeg obzira i lažnog poštovanja. Žene najmanje trpe istinu.

Tko ustane proti toj vojski muževa i žena nastanjenih gotovo u svim zgradama ovoga svijeta, najprije ga proglase nepouzdanim, zatim nepouzdanim, glupim, opasnim i na koncu ga tjeraju u očaj, dok se ne ubije, ili dok ga ne ubiju. Tako laž postizava svoju svrhu. Za sve te čine nalazi laž opravdanje pred svojom djecom pomoću njihovog uma.

Pitam te dakle, kralju i gospodaru moj, može li zadovoljstvo doći na ovaj svijet, dok budu ljudi stavljali svoj um nad Istinu? Napose, dok se poglavice i državnici ne vrte k Istini, ne će biti na svijetu ni mira ni zadovoljstva. Samo Ona, Vječna Istina, može dati čovjeku mir i zadovoljstvo. Pođimo za njom, provedimo međusobnu ljubav, iskrenost i vjernost! Laži će nestati, a među nas će doći Bog - Istina sa zadovoljstvom. (Pada nice)

Šarukin: Ova žena zna, što govori. Ovim riječima nema prigovora. Je li tako Nabu-Malik? Za tvoje riječi, Iltanijo, poslat ću ti darove. (Ustaje. Svi padaju nice, a zatim izlaze redom osim nagir-ekalija.)

KNJIŽEVNOST

Denzinger-Bannwart S. J., Enchiridion Symbolorum 16-17. (XXIX+611+28*+[53]), Herder - Freiburg 1928. Paravit Joannes Bapt. Umberg S. J. Cijena 6 maraka, uvezano 7,50.

Veliku si je zaslugu stekla tvrtka Herder & Co izdajući, a o. Umberg priredivši novo izdanje tako korisne knjige kao što je Denzingerov Enchiridion. Ta bi knjiga trebala da bude u rukama svakoga našeg javnog radnika, a pogotovo u rukama svakoga dušobrižnika. Uz dragocjene direktive i odluke sv. Stolice: Leona XIII. o ženidbi, državi, uz jasno raščinjanje modernističkih zablude za Pija X. čitati je u ovom izdanju mišljenje Crkve o teozofizmu, o lajicizmu, o načinu, kako valja slijediti nauku sv. Tome, o sastancima za sjedinjenje sviju kršćana. Osim toga se nalaze u »Dodatku« dragocjene izjave Leona XIII. o ljubavi prema Crkvi i domovini te o pravu na privatno vlasništvo i pravednoj plaći. Oznaka mjesta sv. Pisma, što se navode u crkvenim dokumentima te izvrsno stvarno i abecedno kazalo daje knjizi neobičnu praktičnu vrijednost kod pripreme za predavanja, propovijedi i kateheza. Toplo preporučamo!

K. Grimm S. I.